

PRIOPĆENJE ZA MEDIJE

Zagreb, 15. svibnja 2024.

Savez udruga Klubtura organizirao je 15. svibnja 2024. konferenciju za medije povodom netransparentnog postupanja Ministarstva kulture i medija pod vodstvom ministricice Nine Obuljen Koržinek. Povod konferencije su rezultati natječaja za financiranje javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske, u području interdisciplinarnih i novih kulturnih i umjetničkih praksi za 2024. godinu.

Domagoj Šavor, koordinator Saveza udruga Klubtura, uvodno je istaknuo da upravo rezultati tog natječaja reflektiraju ono na što upozoravaju godinama, a tiče se neodrživih kulturnih politika, neadekvatnog zakonskog uređenja i lošeg upravljanja kulturnim sustavom. Isto tako, te su odluke Ministarstva kulture i medija stavile u neravnopravan položaj sve one koji imaju pravo prijaviti se na natječaj čime je Ministarstvo prekršilo odredbe Zakona o suzbijanju diskriminacije.

Ključni zakon u području kulture, Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, jasno je propisao ulogu Kulturnih vijeća koja stručno vrednuju i ocjenjuju programe i projekte prijavljene na javni poziv te predlažu kriterije njihova vrednovanja. No, s obzirom da je njihova uloga samo savjetodavna, Vijeća izrađuju prijedlog financiranja, a konačnu odluku na temelju prijedloga Vijeća donosi ministrica kulture.

“Iako to ne obvezuje ministricu da poštuje mišljenja Vijeća, ipak smatramo da nepoštivanje njihovih odluka dovodi u pitanje legitimitet odluka Ministarstva. Očekivalo bi se da se ta odluka, osim na temelju prijedloga Vijeća, donosi i na temelju kriterija i uvjeta s kojima su upoznati svi prijavitelji. Zahvaljujući institutu Zahtjeva za ostvarivanje prava na pristup informacijama kojeg smo podnijeli u ožujku 2024., sada je posve jasno da se te odluke donose proizvoljno i da su u svojoj suštini diskriminatorne jer uvjeti i kriteriji u praksi nisu jednaki za sve”, istaknuo je Šavor.

Iako Vijeće nije uopće razmatralo programe koji nisu prihvatljivi za financiranje, ministrica kulture je ipak nekima od tih programa dodijelila sredstva, dok je iz financiranja u potpunosti izbacila programe kojima je Vijeće sredstva dodijelilo.

Ana Kutleša ispred udruge BLOK - Lokalna baza za osvježavanje kulture, kojoj je Ministarstvo kulture i medija ove godine u potpunosti uskratilo financiranje za nagrađivani te lokalno i međunarodno prepoznati program Muzej susjedstva Trešnjevka, istaknula je da su prvo bili iznenađeni što im je Kulturno vijeće nakon što im je protekle dvije godine dodijeljivalo sredstva za program, odjednom odlučilo ne financirati ga, iako se radi o istom programu, s istim metodologijama i istim načinom rada.

“Međutim, dobivši tablicu koja je jasno usporedila odluke Vijeća i odluke ministrice, postalo je jasno da se ne radi o odluci Vijeća koja bi odjednom diskreditirala naš program već se isključivo radi o odluci ministrice. Uslijedio je niz žalbi i istupa prema Ministarstvu koji nisu rezultirali suvislim objašnjenjem”, istaknula je Kutleša te naglasila: “Odluke se prema Zakonu donose na temelju odluka Vijeća, pa ovim putem pozivam ministricu Ninu Obuljen Koržinek da objasni imaju li njene odluke legitimitet koji nadilazi odredbu Zakona koja kaže da ona donosi odluke, kao što pozivam i članove Vijeća Branku Benčić, Ninu Križan, Martinu Miholić, Martinu Silić i Zlatka Vidačkovića da komentiraju činjenicu da se njihove odluke očito ne poštuju”.

Iako je Kutleša primarno govorila o ukidanju sredstava odlukom ministrice, istaknula je i činjenicu da se iznosi koje dodjeljuje Ministarstvo kulture iz godine u godinu smanjuju. “Čak i oni koji dobiju sredstva ne mogu adekvatno realizirati programe, platiti suradnike, platiti sav rad, održati razinu produkcijske kvalitete. Govorimo o godinama inflacije, porastu cijena rada, porastu cijena usluga, usložnjavanju produkcijskih uvjeta i to, pokazuje se, Ministarstvo ne može pratiti”.

U 2024. godini za interdisciplinarnu kulturnu i umjetničku praksu Ministarstvo je dodijelilo tek 18% ukupno zatraženih sredstava. Potrebe tog dijela sektora iznose preko 4 milijuna eura, a Ministarstvo mu je namijenilo manje od 750 tisuća. Na to upućuje i dio koji se odnosi na zatražena sredstva. Iako je prosječan iznos dodijeljen programima prema rezultatima poziva za interdisciplinarnu kulturnu i umjetničku praksu oko 3000 EUR, sredstva koja su za te programe tražili prijavitelji u prosjeku su trostruko ili četverostruko veća.

“Unatoč tome što se ministrica kulture hvali povećanjem udjela kulture u ukupnom državnom budžetu ili povećanjem budžeta za javne potrebe u kulturi, vidimo da na terenu nešto ne štima, da ta sredstva ne odlaze u ruke kulturnih radnika i radnica koji proizvode najveći broj suvremenih kulturnih programa koji su u potpunosti besplatni, onih koji zaista svakodnevno donose najširoj publici kritičke, zanimljive, interdisciplinarnu, eksperimentalne programe i pomiču granice”, rekla je Kutleša te zaključila: “U tom smislu nije slučajno da su odbijeni baš programi koji su takvi, programi poput našega. BLOK je ujedno jedna od udruga koja kontinuirano upozorava na neodržive radne uvjete u kulturi, na politike Ministarstva koje nisu razvojne. U 2021. smo kroz kampanju Za poštenu plaću ukazali na nelegitimnu praksu Ministarstva da ne dozvoljava pravdanje plaća kroz programe što nije bilo u skladu s postojećim zakonskim aktima. Ministrica je tada pod pritiskom javnosti to bila prisiljena promijeniti, tako da nam se čini da smo sada dovedeni u situaciju da trpimo neki tip odmazde”.

U tom smislu, važno je naglasiti da sredstva jedinica lokalne i regionalne samouprave za područje kulture, kao ni sredstva koja dolaze iz drugih izvora, poput Europskog socijalnog fonda ili drugih EU sredstava, ne mogu i ne smiju zamijeniti sredstva koja bi Ministarstvo kulture trebalo osigurati za temeljne kulturne i umjetničke aktivnosti udruga i pojedinaca u kulturi.

Tonči Kranjčević Batalić iz Platforme Doma mladih, krovne organizacije koja djeluje u Domu mladih, centru nezavisne kulture u Splitu, ali i šire, rekao je da su oni u kontekstu ovog natječaja jedna od organizacija koja bi se trebala smatrati sretnom jer je upala u grupu koja je dobila povećanje sredstava u odnosu na ono što je Vijeće odredilo. “Međutim, smatramo da bi rezultati trebali biti temeljeni na transparentnim kriterijima i na evaluaciji koje bi Vijeće trebalo provoditi i učiniti javno dostupnom, pa da se prigovori i žalbe imaju temeljiti na nečem opipljivom i dokazivom, a tako i odgovori Ministarstva na te žalbe”, istaknuo je.

U kontekstu konkretnog natječaja zbog kojeg je organizirana konferencija za medije, Kranjčević Batalić se osvrnuo na podatke koji proizlaze iz tablice koju je Klubtura dobila temeljem Zahtjeva za ostvarivanje prava na pristup informacijama.

Na natječaj je prijavljeno oko 500 programa. Prema javno dostupnom zapisniku, Vijeće nije uopće razmatralo programe koji nisu prihvatljivi za financiranje: one koji pripadaju drugim programskim djelatnostima, za čiju su realizaciju tražena sredstva samo od Ministarstva kulture i medija, koji nisu prijavljeni u skladu s uvjetima natječaja. Ministrica kulture je ipak nekima od tih programa dodijelila sredstva.

Od oko 200 programa odbijenih zbog toga što nemaju sufinanciranje, za sedam programa financiranje je ipak odobreno. Od 16 programa koje je Vijeće stručnom procjenom odbilo jer ne pripadaju programskoj djelatnosti, dva su programa odlukom ministricice ipak odobrena za financiranje.

S druge strane, unatoč odluci Vijeća o financiranju i prijedlogu iznosa za financiranje, 13 programa udruga je iz financiranja u potpunosti izbačeno. Minimalno je povećan iznos koji je Vijeće odredilo za financiranje 49 programa. Radi se o minimalnom povećanju od oko 500 do 1000 eura. Za tri programa smanjen je iznos koji je Vijeće predložilo.

“Naglašavamo da ne smatramo problematičnim što su neki programi financirani, a drugi ne, niti što je nekima povećan iznos koji je dodijelilo Kulturno vijeće, a nekima smanjen ili je program u potpunosti izbačen iz financiranja. Problem je u tome što se ne zna na temelju čega se sve to događa, što nemamo uvid u rad Vijeća, u njihov način evaluacije programa niti proces donošenja odluka pa onda ni odluke kojima je ministrica preinačila odluke Vijeća nemaju utemeljenje.

Ispada da se radi vrlo arbitrarno što ostavlja prostor za pretpostavke - možemo nagađati zašto su odluke takve kakve jesu, no to ne bi trebalo biti podložno interpretacijama”, istaknuo je Kranjčević Batalić.

Ovo je Vijeće važno zato što u brojnim gradovima i općinama ne postoji vijeće koje je namijenjeno programima nezavisne kulturne scene, koja stvara brojne besplatne i nove kulturne i umjetničke programe za zajednicu. Naprimjer, u Splitu takvo Vijeće nije osnovano pa Platforma Doma mladih ovisi upravo o financiranju na Vijeću Ministarstva kulture. “Pozvao bih Vijeće za interdisciplinarnu i nove umjetničke i kulturne prakse da se priključi našoj inicijativi, da Vijeće samo prozove Ministarstvo zbog mijenjanja odluka i da oni sami potaknu da se uvedu promjene u sustav odlučivanja”, zaključio je Kranjčević Batalić.

Upravo ovakvo netransparentno postupanje i samovolja točan su opis upravljanja kulturnim sektorom posljednjih godina od strane Ministarstva kulture i medija, istaknuo je Domagoj Šavor. “Od donošenja temeljnih strateških dokumenata i analiza bez sudjelovanja i uključivanja širokog kruga radnica i radnika u kulturi, do nebrige za razvoj sektora koji nije usmjeren komercijalizaciji i turistifikaciji, smatramo da je ovo Ministarstvo učinilo sve da zatomi razvoj kulture, a onda i društva koje kritički propituje svijet oko sebe”.

Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi, donesen 2022. uz veliko protivljenje kulturne javnosti, samo je potvrdio dosadašnju praksu kojom ministrica kulture može na ovakav način donijeti odluke, bez uvažavanja prijedloga Vijeća. “Dok je Zakon bio u javnom savjetovanju, tražili smo da se davatelj financijskih sredstava zakonski obveže na obrazloženje svojih odluka koje se ne poklapaju s odlukama vijeća, no Ministarstvo kulture i medija to je eksplicitno odbilo. Stoga ponavljamo svoj zahtjev. Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi potrebno je doraditi tako da se Pravilnikom odnosno podzakonskim aktom jasno propiše pod kojim uvjetima i na koji način ministrica kulture može zaobići prijedlog Vijeća. Također zahtijevamo da se u taj proces krene uz puno sudjelovanje zainteresirane javnosti, temeljem javnog poziva za radnu skupinu, a sukladno dobrim praksama upravljanja kulturnim sustavom. Vjerujemo da se jedino na taj način mogu osigurati bolje, kvalitetnije, transparentnije i održivije politike financiranja sektora”, zaključio je Šavor.